

DAGENS FRÅGOR

Bönhörelse Professor Bertil Ohlin red ut i 1948 års valrörelse för att över hövan. i spetsen för folkpartiet krossa den socialdemokratiska övermakten. Han var S:t Göran, som skulle slå ner den röda draken och rädda den unga prinsessan. Folkpartiet — framtidspartiet! Mången i det borgerliga lägret trodde på den saken och röstade där-efter. Resultatet blev att den socialdemokratiska övermakten kom tillbaka tämligen oanfäktad. Den borgerliga frontens kärntrupper, högern och bondeförbundet, led däremot allvarliga skador.

Hos bondeförbundet föddes i de dagarna en misstro mot folkparti-ledaren och hans meningsriktning (meningsriktningar), som sedan dess icke släppt. Statsminister Erlander sökte att skickligt använda sig av detta stämmingsläge för att ganska snart efter valet få över bondeförbundet i regeringen. Han misslyckades då. Men tiden — och herr Ohlin — arbetade honom i händerna. Böndernas misstänksamhet mot professorn minskade inte. Erlander frestade en gång till. Nu fick han napp. Oppositionen reducerades vid månadsskiftet september/oktober 1951 med en tredjedel. Det röd-gröna blocket gjorde sin entré.

Så gick ett par veckor. Dagens Nyheter började beklaga sig över skogsägarnas »skyhöga vinster». Folkpartiets lantmannarepresentanter framfördes såsom »raps- och skogspatroner». De påstods ha åkt snålskjuts in i riksdagen, dvs. på stadsvaljarnas röster. Den där saken skulle ordnas upp vid nästa vårs nomineringsmöten till andra kammarvalet. I riksdagen började man undra. Vad var i görningen?

Svaret kom den 13 november. Då presenterade folkpartiet en partimotion, i vilken hemställdes att regeringen snarast, dock senast den 1 januari 1952, måtte framlägga förslag till beskattning av konjunkturvinst.

Man siktade på skogsägarna. Det var, deklarerade man, folkpartiets »vänstersyn», vilken nu in amplissima forma gavs till känna. Pengarna från kriskonjunkturskatten skulle användas till subventioner åt dem, som fått standardsänkning på grund av inflationen. »En praktiskt tillämpad lika-fördelnings-socialism» var partivännernas betyg åt den nya given. Man avsåg att »bryta nacken av inflationen redan nästa år», hette det triumferande i Eskilstuna-Kuriren.

I riksdagen häpnade man. Det var ett stim i korridorer och sammanbindningsbana. Svenska Dagbladet fastslog med allt fog, att folkpartiet numera också »anslutit sig till det socialistiska krisreceptet, enligt vilket inflationen skall botas med nya skatter, vilket tidigare skarpt klandrats från folkpartiets sida».

Statsministern tövade inte många timmar med att inkassera denna

lika plötsligt som oväntat kungjorda anslutning till regeringens ekonomiska politik. Han lät sin lundensiska ironi spela över folkpartiets lappkast. Han ville naturligtvis inte ett ögonblick förutsätta, att där låg partipolitiska bevekelsegrunder — frieri till löntagarna, spekulation i vår nationalsynd avundsjukan etc. — bakom uppslaget, endast en verklig och djupt rotad övertygelse om att det är just den vägen vi har att gå. »Det är att hoppas», sade statsministern, »att den allmänna radikaliserings av folkpartiets ekonomiska uppfattning, som blivit en opåräknad vinst av bondeförbundets deltagande i regeringen, kommer att bli bestående.» Han konstaterade vidare »ett genombrott för den socialistiska synen på den ekonomiska politiken» och underströk, att det nu uppenbarligen föreligger »en överväldigande majoritet» i riksdagen för regeringens linje.

I ett anförande någon dag senare inför statstjänarekartellen saltade finansminister Sköld på med att uttala, att, om skärpta ingripanden på det samhällsekonomiska området visar sig nödvändiga, »har regeringen den känslan, att det nu finnes en mera utbredd anslutning till dylika åtgärder än tidigare».

Folkpartitidningarna började bli betänksamma. Vad var det egentligen man hade ställt till? Man ville ju »inga överdrifter». Man ville endast »topphugga» de »mest utmanande» övervinsterna i skogarna. Osv. Men den upprymde Erlander släppte inte greppet. I ett tal i Jönköping den 18 november aviserade han, utöver kriskonjunkturskatten, även förslag om konfiskation i viss utsträckning av exportvinsterna genom allmänna exportavgifter, vilka alltså skulle omfatta hela exportindustrien. »Regeringen vågar hoppas», tillade han — tänk att han kunde hålla sig allvarlig! — »att även dessa förslag kommer att omfattas av en överväldigande riksdagsmajoritet».

Men nu slog folkpartipressen ifrån sig med båda händerna. Det här hade man inte alls menat. »Detta meddelande kommer att verka som en bomb inom exportindustrien», utropade den förskräckta Göteborgs-Posten och fortsatte: »Om herr Erlander framlägger förslag om exportavgifter för hela den svenska exportindustrien, så får han räkna med att han kommer att bekämpas med alla till buds stående medel, till en början av folkpartiet eller i varje fall stora delar av folkpartiet...» »Den sista reservationen kan nog vara påkallad», replikerade Arbetet, tilläggande: »Ingen vet ju ändå vad morgondagen för folkpartiets del kan bära i sitt sköte.»

Men mera skulle hända. Den 23 november tillkännagavs, att finansminister Sköld fastställt direktiven för en snabbtredning av frågan om kriskonjunkturskatten. Enligt direktiven skulle den ifrågasatta skatten göras retroaktiv och omfatta även 1951 års vinster.

Detta var sannerligen för folkpartiet en bönhörelse över hövan. Folkpartiet hade sått vind och skördade storm. Lavinan var satt i rullning. Professor Ohlins avsikt var att manövrera sig in till vänster om den »konservativa» och »passiva» socialdemokratien. Hans avsikt var vidare att parallellt därmed spränga koalitionen. Resultatet har blivit en kapplöpning i vilken regeringen ständigt kommer att ligga en hästlängd före. Och vad likvideringen av koalitionen beträffar, har

effekten blivit den rakt motsatta. Koalitionen har ytterligare svetsats samman — men oppositionen har sprängts. Allt går igen. Händelserna från 1948 har upprepats. Professor Ohlin har — vi får åtminstone hoppas omedvetet — riktat en ny stöt mot den svenska borgerlighetens ideologiska grundvalar.

Är det att undra på att högerledaren har slagit alarm? Den stridsglade Jarlen har fått sin chans. I ett stort tal i Skara gisslade han den »trekvartssocialism», som folkpartiet nu anslutit sig till. Ingen trygghet gives för de stora grupperna av löntagare och sparare, om man bjuder dem politiska aspirinpulver i stället för medicin mot själva inflationssjukan. »Folkpartisterna har numera övergått till aspirinkuren», tillade han syrligt. Det är icke försvarligt att som folkpartiet gör uppmana svenska folket att i form av subventioner ta ut stora förskott på 1952 års exportinkomster i det ögonblick, när all fackkunskap räknar med sjunkande priser på våra främsta exportartiklar. »Det är att kallblodigt förbereda 1953 års engångsinflation.» »Vi vill att folk skall ha sina inkomster i lön och ej i subvention.» Och som en effektfull avslutning på talet yttrade herr Hjalmarson: »Det kan aldrig vara förnuftigt att sterilisera inte bara guldäggen utan även hönan, som värper dem.» Det är nog en metafor, som folk begriper.

På tal om subventionerna må till slut och för ordningens skull erinras om ett uttalande av professor Ohlin. Den 25 oktober 1950 framhöll han i polemik med regeringen:

»Jag kan inte nog understryka, att vad saken här gäller är att från 1951 åstadkomma en verklig stabiliseringspolitik, inte en sådan politik som har förts under 1949/50 och som brukat kallas för stabiliseringspolitik men som har inneburit att man med subventioner köpt sig ett andrum för den prisstegring, som sedan ändå kommer och med svårare verkningar.»

Men detta var, som sagt, för ett år sedan.

Som ett ackompanjemang till den rätt upprörda inrikespolitiska debatten kommer bankofullmäktiges hemställan om rätt att få trycka för 300 miljoner kronor nya sedlar utöver de 600 miljoner, man fick tillstånd till i våras. »Sedeltaket» skall nu läggas vid 4,400 miljoner. Nära en miljard kronor i nya sedlar på föga mer än sex månader! Den överfulla sysselsättningen har invaderat även statens ärevördiga sedeltryckeri i Tumba, där det nu lyser ur fönstren till långt ut på nätterna. Harlekens miljoner regnar över svenska folket.

Arméns befäls- En krigsmakts — ett försvarsväsens — effektivitet är **problem.** fotad på några få grundpelare: utrustningen och dess underhåll jämte därpå grundad organisation, utbildningen med i mycket därav betingad disciplin och stridsmoral samt befälskaderns kvantitet och kvalitet. För en småstat som vårt land är det i vår högtekniska tid svårt att ständigt hålla utrustningen i nivå med utvecklingen inom stormakterna med deras överlägsna resurser i fråga om forskning, försök och industriell kapacitet. I fråga om de övriga fak-

torerna däremot har även småstaten möjlighet att väl hävda sig i konkurrensen.

Utvecklingen i världen och inte minst vår alliansfria politik tvingar oss till stora ansträngningar för att vårt försvar skall kunna motsvara sina uppgifter. De militära myndigheternas anslagsäskanden för nästa budgetår — mer än 1500 miljoner kronor enbart på driftsbudgeten — ge en uppfattning om försvarets materiella behov. Där kan man bl. a. få kännedom om de nya utrustningsbehov, som utvecklingen har framtingat. Däremot ge de kalla siffrorna föga vägledning för den, som funderar på de för oss så väsentliga, måhända avgörande faktorerna utbildning, disciplin, befäl. Frågor i samband med utbildning och disciplin ha nyligen behandlats i denna tidskrift. Här skall befälsfrågan något beröras och då begränsad till arméns problem, eftersom denna fråga har sin största allmänna betydelse för den största försvarsgrenen med dess 100 000-tals värnpliktiga.

Det är inte bra som det är. Ända sedan krigsslutet ha rekryterings-siffrorna befunnit sig i nästan oavbrutet sjunkande, såväl i fråga om officersaspiranter som volontärer. Detta har medfört två ytterst besvärande konsekvenser. Den ena är vakanserna, kännbara inom hela försvaret både i kompaniofficersgraderna och särskilt i fråga om det fast anställda underbefälet. En uppfattning om vakansernas nuvarande omfattning ge följande siffror från oktober i år: i fråga om överfurirer 120 av tillgängliga 1207 beställningar, furirer 849 av 2498, korpraler 330 av 1027, vicekorpraler och meniga 1267 av 2036. Siffrorna gälla armén som helhet; i fråga om det i dessa sammanhang känsligaste truppslaget, infanteriet, äro de procentuellt ännu mera uppseendeväckande, t. ex. 46 % vakanser i furirsgraden. Eftersom underbefälet i första hand utnyttjas såsom instruktörer vid utbildningen av de värnpliktiga, bör det vara klart, att detta vakansläge innebär en starkt försvårande och hämmande faktor för fredsutbildningsarbetet. Bristen på underbefälsinstruktörer går också ut över det övriga truppbefälet, som bl. a. därigenom sedan flera år dras med en arbetsbörda, som åtminstone i många fall är helt orimlig och som redan vålat överansträngning och förslitning.

Den andra konsekvensen är den sjunkande kvaliteten. Möjligheterna till önskvärd gallring vid rekryteringen ha alltmer beskurits. Från de militära skolorna ha under de senaste åren flera allvarliga påminnelser härom nått offentligheten. Officersrekryteringens sjunkande kvalitet påtalades också med skärpa av general Jung vid hans avgång från överbefälhavarposten. Det är ju också en alldeles avita utveckling i en tid, då man av många skäl måste ställa allt högre krav på befälspersonalen, inte minst i intellektuellt avseende. Verkningarna, ännu så länge relativt begränsade, bli kännbarare efter hand som de nya årskullarna måste bemanna även högre poster, inte minst de många tekniska specialbefattningarna i arméorganisationen. Och att, som på så många andra områden f. n., genom sänkning av kvalitetskraven söka underlätta framkomstvägen för de svagare begåvningarna vore att beröva försvaret ännu en möjlighet att nå med en ev. motståndare någorlunda jämförbar standard.

Gör man då ingenting för att råda bot för dessa missförhållanden? Inte mycket. På politiskt ansvarigt håll nöjer man sig i regel med att hänvisa till den »befälsutredning», den s. k. Bredbergska kommittén, som tillsattes redan sommaren 1948 och vars verksamhet hittills dels inte avsatt något som helst positivt resultat, dels föranlett osedvanligt mycket motsägande och irriterade skrivelser. Den för kommitténs arbete grundläggande s. k. departementspromemorian av år 1946 innehöll f. ö. så många besynnerliga funderingar, att ingen må förtänka dess läsare, att deras slutsats närmast motsvarade ett »härav kan knappast komma någonting gott!». Nu ryktas det visserligen, att kommittén skulle kunna avleverera sitt betänkande någon gång på senvåren 1952, men även om ryktet håller streck, så skulle åtskillig tid för remissbehandling och andra förberedelser erfordras, innan några praktiskt verk samma åtgärder bleve möjliga. Härtill kommer, att kommittén i princip endast sysslar med infanteriets problem.

Det är tydligen i känsla härav och med anledning av det nuvarande nödläget särskilt i fråga om underbefälens rekrytering och kvalitet som chefen för armén nyligen lagt fram ett fullt genomarbetat förslag till lösning av arméns underbefälsfråga. Arméchefen begär alltså uttryckligen, »att utredningen med förslag måtte föranleda proposition till 1952 års riksdag». Eftersom reformen tar relativt lång tid att genomföra, är det angeläget, säger generalen, att den snarast påbörjas. Detta är också tekniskt möjligt genom att berörda myndigheter och personalorganisationer redan ha beretts tillfälle att ta ställning till förslaget, f. ö. genomgående positivt, med undantag av Försvarets civila tjänstemannaförbund och Försvarsverkens civila personals förbund, som båda söka slå vakt om vissa befattningar för civil personal som enligt förslaget skulle avlösas av äldre underbefäl, samt Svenska underofficersförbundet, som på något oklara grunder hävdar, att underbefälsfrågan inte bör utbrytas ur befälsutredningens arbete.

Arméchefens förslag har redan i sina huvuddrag redovisats i dagspressen. Väsentligen innebär det, att nuvarande underbefälsbefattningar omvandlas till pensionsberättigande långtidsbefattningar — ej som nu ett »genomgångsyrke» med avgång senast vid 34 års ålder. Förändringarna sammanfattas i förslaget på följande rader:

»förbättrade anställningsförhållanden för underbefälet, en minskning till hälften av nuvarande årliga rekryteringsbehov, ett tillgodoseende av kraven på kvalificerade truppinstruktörer av underbefälsgrad, en förbättring av krigsorganisationernas befälskader, en effektivisering av vakttjänsten vid förbanden samt trots detta avsevärd total personalbesparing».

Förslaget medför en besparing på 4. huvudtiteln, som överslagsvis kan anges till omkring 3 miljoner kronor.

Här föreligger alltså ett klart utformat, sakligt förslag, som trots lägre kostnader och mindre personalbehov — arbetsmarknaden till godo — skulle ge en positiv lösning på ett väsentligt avsnitt av arméns allvarliga befälsproblem. Regeringen och riksdagen ha nu ordet.

Televisionen 1943 ventilerades för första gången televisionsfrågan som kom bort. officiellt i Sverige. Ämnet togs då upp inom ramen för 1943 års rundradioutredning, som rekommenderade Telegrafstyrelsen och Radiotjänst att hålla sig à jour med utvecklingen utomlands och återkomma till saken, när frågan om försökssändningar för televisionsändamål blev aktuell. På dessa 8 år har emellertid intet väsentligt avgörande träffats från statsmakternas sida för förverkligandet av televisionen på svensk botten och man har inte ens intagit en positiv ställning till utbyggandet och fullkommandet av den blygsamma försöksverksamhet, som redan förekommer på Tekniska högskolan och i Televisionsnämndens regi. Tvärtom. Man har istället avslagit Telegrafstyrelsens begäran om ett investeringsanslag på 2,2 milj. kr. till televisionsanläggningar för budgetåret 1951/52 och från samma tidpunkt tillsatt en statlig utredning på obestämd tid.

1946 avlämnades rundradioutredningens betänkande och i enlighet med dess direktiv har också Telegrafstyrelsen i mindre skala sökt följa med vad som händer på det internationella TV-gebitet.

Samma år utverkade man t. ex. 2 000 dollars av radiolicensmedel och som via Sverige-Amerika-Stiftelsen utdelades till två svenska stipendiater för televisionsstudier i USA.

1947 tillkom den s. k. Televisionsnämnden eller Nämnden för televisionsforskning, som är ett samarbetsorgan för experimentverksamhet inom TV-området. Den startades på initiativ av Försvarets forskningsanstalt, Tekniska högskolan, Telefonaktiebolaget L. M. Ericsson och Telegrafstyrelsen.

1949 kompletterades Televisionsnämnden med representanter för Radiotjänst och en till organisationen Sveriges radioleverantörer ansluten grupp radiofabrikanter. Utom de tidigare nämnda organen och företagen består Televisionsnämnden f. n. även av Luxor Radio AB, Svenska AB Philips, Svenska Radio AB och AB Gylling & Co. samt Svenska AB Gasaccumulator.

Sedan 1947 driver nämnden TV-experiment i Tekniska högskolans lokaler och med dess instrument. Försöksverksamheten har pågått med tillgång till en utrustning, som utgör bl. a. en modern amerikansk bildortikonkamera för inom- och utomhusbilder vid måttlig belysning, en monoskopkamera med fast bildmönster och för undersökningar av bildskärpan, en ombyggd 16 mm projektor plus en ljusfläcksavsökare för filmöverföring och för sändarproven har man en bildsändare på 1 kW uteffekt och en frekvensmodulerad ljudsändare med 300 watt uteffekt, som båda byggts på Televisionsnämndens laboratorium. Räckvidden är omkr. 25 km. Under utbyggnad är vidare en sändare för 5 kW och med tre gånger så stort frekvensområde.

1949 förutsatte Radiotjänsts styrelse i en skrivelse, att Kungl. Maj:t vid bedömandet av TV:ns organisationsfråga komme att till Radiotjänst, i likhet med vad som skett beträffande rundradion, upplåta ensamrätten till televisionens programtjänst. Man förutsatte snarast ett principbeslut om upplåtelse åt bolaget av televisionens programtjänst.

Fr. o. m. 1950 — då televisionen började utveckla sig till riksdags-

Dagens frågor

fråga — blev för en tid framåt livaktigheten större och inlagorna fler från de berörda och intresserade parterna:

Den 31 aug. konstaterade Telegrafstyrelsen, att den dittills ansett sig bära inta en avvaktande hållning till televisionen. De tekniska premisserna hade dock klarnat så, att det syntes styrelsen som om tidpunkten vore inne att påbörja mera ordnade TV-försök i Sverige. Början skulle göras med färdigställandet av 5 kW-sändaren för bildöverföringen och en ljudsändare på 3 kW i Stockholm eller dess närhet samt apparatur för upptagning och överföring av program till sändarna, såsom kameror för inom- och utomhusbruk, belysnings- och kontrollanordningar, radiolänkar m. m. Kostnaden för en första apparatanskaffning för försöksanläggningen skulle preliminärt röra sig om 2 200 000:— kr., vilka man — efter samråd med Radiotjänst — begärde skulle anvisas som investeringsanslag budgetåret 1951/52.

Den 28 november tillstyrktes anslagsäskandet även av TV-nämnden.

Under början av 1951 blev aktiviteten än större. Men med i statsverkspropositionen kom nu inte det begärda anslaget på 2,2 milj. kr. och därmed hade frågan om den svenska televisionen ställts på framtiden.

I statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 3 jan. lämnades under punkt 5 en redogörelse för utvecklingen av Telegrafverkets rörelse och i statsrådet den 19 jan. bemyndigades kommunikationsminister Nilsson att tillkalla en sexmannautredning för frågan om televisionens införande i Sverige. Direktiven för denna utredning omfattar bl. a. förslag till lämplig tidpunkt för TV i Sverige, investeringstakten, investeringarnas inriktning, inkomsternas fördelning mellan licenser och ev. även försäljning av programtid för reklam, de tekniska problemen i samband med standardisering och internationellt samarbete, TV i svart-vitt eller färg eller ev. en senare övergång till det senare systemet, kostnaderna för olika programtyper och olika alternativ beträffande sändningstidens längd, sannolika driftsförluster under övergångstiden och en avvägning av skäligheten i dessa ekonomiska insatser jämfört med andra angelägna ändamål i samhället.

Och den 22 jan. daterade riksdagsman Carl Christenson i Malmö en TV-motion, där han menade, att en sådan allsidig ekonomisk utredning inte hindrade att man redan nu anslog medel för experimentell programverksamhet, varför han av riksdagen för detta ändamål begärde att den skulle anvisa 300 000:— kr. för budgetåret 1951/52. Statsutskottet hänvisade emellertid i sitt utlåtande nr 9 till den tillsatta utredningen och hemställde att motionen II:73 inte skulle bifallas av riksdagen. Ärendet var endast uppe i andra kammaren och sedan hr Christenson talat för saken vid behandlingen den 14 mars yrkade även hr Malmborg i Skövde bifall till utskottets hemställan men utan resultat. Därmed hade TV-frågan fallit igenom i riksdagen för denna gång.

Om man vill försöka kannstöpa kring vilken tidpunkt planerna på svensk television möjligen skulle kunna vara realiserade och programexperimenten ett faktum — förutsatt att man utgår från ett

Dagens frågor

statligt initiativ — så förtjänar ett par satser ur hr Christensons anförande i Riksdagsprotokollet för den 14 mars att bli citerade. Där heter det bl. a.:

»Man räknar i fackkretsar med att om anslag till televisionsanläggningar beviljas under årets riksdag skulle man i lyckligaste fall kunna räkna med en reguljär programservice med några timmars program för de största tätorterna först år 1955. Innan frågan nu hinner utredas, remissyttranden infordras, proposition utarbetas och riksdagen fatta beslut kunna vi knappast räkna med någon televisionsverksamhet förrän någon gång på 60-talet.»

Björn Palm.

Regeringsblock Det har knappast varit någon hemlighet i Finland, att **med rännor.** samarbetet i regeringsställning mellan socialdemokrater och agrariska bondeförbundare ibland framkallat känslor av osäkerhet och förvirring. Man vet väl att dr Kekkonen, som nu leder sin tredje ministär, måste räkna med en tämligen öppen opposition inom de egna leden. Då den av bondeförbundarna dominerade regering, som bildades efter presidentvalet vintern 1950, i januari 1951 utvidgades så, att socialdemokraterna bereddes plats vid sidan av agrarer och svenska borgare, måste givetvis några av de tidigare fungerande agrarministrarna lämna regeringsborgen. Vid rekonstruktionen av regeringen i september 1951 — en rekonstruktion, som borde ha försiggått redan efter riksdagsvalen i början av juli, men vilken med allas goda minne uppsköts — föll också ett par bondeförbundsmistrar bort. Den utåt mest kända av de sistnämnda är f. undervisningsministern Heljas, om vilken det sades, at han skulle tröstas med en ministerpost i utlandet, en tröst som dock ännu icke i början av december lämnats honom. Man förstår, att stämningen inom det finska bondeförbundet under sådana omständigheter inte är odelat entusiastisk för hr Kekkonens regeringskonst.

Inom det socialdemokratiska partiet är sammanhållningen bättre. De regerande partivännerna måste dock oavbrutet besinna, att det finns en maktfaktor, som kräver den största respekt, nämligen den fackliga landsorganisationen (FFC), vars ledning visserligen är socialdemokratisk, men vars medlemskader har ett mycket starkt kommunistiskt inslag. Att regera så, att fackföreningsfolket inte tar anstöt och att övertyga det om vissa åtgärders nödvändighet, hör till den socialdemokratiska ledningens delikataste uppgifter. Den socialdemokratiska »ledningen» är för övrigt inte något entydigt begrepp; parti-styrelsen har sin vilja, riksdagsgruppen sin och den ministeriella klicken sin. Utåt ha dessa sprickor varit mindre synliga än rämnorna inom bondeförbundet. Anmärkningsvärt nog ha de insiktsfullaste socialdemokratiska elementen lyckats övertyga partimajoriteten om lönlösheten i att genom ideliga lönehöjningar stabilisera läget och förbättra levnadsstandarden. Kommunisterna äro i Finland liksom i alla andra demokratiska länder fullkomligt otillgängliga för skäl och resonemang i detta som i så många andra avseenden; för dem är inflationen ett livsvillkor, då det gäller att hålla oron vid makt.

Dagens frågor

Mera än de här antydda missljuden innanför vart och ett av de stora regeringspartierna betyder dock den klyfta mellan socialdemokrater och agrarer, vilken med största öppenhet och skärpa påvisades av de förstnämnda i mitten av november. Kilen bildades av det under flera månader enformigt och till leda debatterade rundvirket. Socialdemokraterna önskade, med hänvisning till regeringsprogrammet, reglera exporten av detta virke. Då kommunisterna efter en häpnadsväckande tvärvändning förklarade sig vara emot denna reglering, stodo de inte ensamma. Trots allt fanns det inom bondeförbundet en obenägenhet att acceptera och tillämpa regeringsprogrammet på det sätt som socialdemokraterna, de borgerliga svenskarna, den finska högern och träförädlingsindustrins representanter hade uppfattat det.

Inför denna situation höllo socialdemokraterna ett stort möte i Mässhallen i Helsingfors, vid vilket bondeförbundet ordentligt läxades upp för visad brist på lojalitet mot regeringsprogrammet; kritiken riktade sig givetvis främst mot vissa agrarelement, som genom sin hållning hotat bidra till att äventyra stabiliseringsprogrammet. »Vi socialdemokrater anse det vara skäl att allvarligt varna de andra regeringspartierna och deras enskilda riksdagsmän», sade riksdagens talman, hr K.-A. Fagerholm, som ju inte sitter i regeringen och som knappast kan karakteriseras såsom någon ledande personlighet inom sitt eget parti, men som kommer till användning då partiet presenteras utåt. Hr Fagerholm betonade också, att »vi dela inte regeringsansvaret bara för det tvivelaktiga nöjet att sitta i regeringen». Handelsministern Tervo slog i sitt yttrande fast att »vi kunna vara med i den nuvarande regeringen endast om den verkligen utgör en majoritetsregering, som utan krumbukter söker förverkliga det godkända programmet». Tydligare kan en tillrättavisning inte ges.

Det sålunda utpekade partiets tidningar hade föga att anföra till sitt försvar. De erinrade om, att det inte är någon lätt uppgift att styra gensträviga meningsfränder, en sak som socialdemokraterna själva fått erfara, påpekades det. Att det finns bondeförbundare, som tolkat regeringsprogrammet på sitt eget sätt, är ingenting att förarga sig över, så mycket mindre som regleringen av rundvirket icke har den betydelse för stabiliseringen som socialdemokraterna påstå — detta var huvudtemat i agrarpressens kommentarer. Hr Fagerholms vid det nämnda mötet yppade misslynthet med svenska folkpartiet betraktades av de flesta, även av stora finska borgerliga tidningar, såsom tämligen oförklarlig. De borgerliga svenskarna hade ju inte vållat stabiliseringen ohägn och de hade inte heller varit med om att utforma regeringsprogrammet. Hr Fagerholms uttalande i denna punkt bottnar måhända i hans med åren ökade stingslighet vid kritik, som kommer från det svenska borgerliga hållet.

Hotet att omintetgöra stabiliseringsplanen genom att lägga rundvirkesregleringen vilande till nästa nyvalda riksdag försökte hr Kekkonen avvärja på det sättet, att nämnda reglering skulle inarbetas i den förlängda »ekonomiska maktlagen», som skall få kraft vid årsskiftet. Men då denna utvidgning av lagen skulle betyda ett återupplivande av befogenheter och fullmakter, som redan för ett par tre år

tillbaka slopades, har greppet framkallat betänkligheter även hos andra än kommunister och agrarer med rotpriserna som bärande argument. Man får, då detta skrivs, begrunda möjligheten att också denna maktlag blir liggande; kommunisterna äro tillräckligt många i riksdagen för en dylik manöver. Visserligen faller hyresregleringen på samma gång, men en missnöjesalstrande förvirring av detta slag kan väl vara förenlig med det kommunistiska propagandaschemat.

Regeringsblockets besvärligheter beror uppenbarligen delvis på, att samarbetsprogrammet inte var tillräckligt klart och i sina detaljer så bestämt, att det uteslöt tolkningsfrågor av det slag, som föranledde den socialdemokratiska tillrättavisningen vid mässhallsmötet den 19 november. Om programmet gäller också, att det är uppgjort i förvissningen om en högkonjunktur för Finlands export. Huru går det vid ett konjunkturomslag, då de inströmmande sköna miljarderna för massan och papperet blir färre? Men detta är en fråga, som inställer sig inte blott i Finland. De erfarenheter, som gjorts i år i vårt östra grannland beträffande samarbetet mellan bondeförbundet och socialdemokraterna — det har gnisslat när en mängd budgetärenden behandlats — kunna inrymma vissa lärdomar, som har sitt värde även för andra än Finland självt.

Det självständiga Inre Mongoliet. Inom politiska och militära kretsar i Förenta Nationerna och även i pressen diskuteras numera allmänt den eventuella nödvändigheten av att utsträcka krigsskådeplatsen i Korea till Manchuriet för att få ett något så när hastigt slut på kriget. Särskilt på sista tiden, då kinesernas snabbt växande luftstridskrafter börjat att allvarligt hota Förenta Nationernas överlägsenhet i luften, har denna nödvändighet framhållits som allt mer trängande. Situationen är ju den, att Kina och därmed Manchuriet officiellt är neutralt, och Förenta Nationernas stridskrafter kunna därför ej ingripa där utan att bryta denna neutralitet. Kineserna däremot, som fortfarande anses som »frivilliga», kunna fullt obehindrat och i lugn och ro begagna hela Manchuriet som bas för sina offensiva operationer i Korea både till lands och i luften. Det måste vara ytterst tålmodsprövande för FN:s överbefälhavare att på detta sätt vara hindrad att försvåra dessa operationer genom bombning från luften, vilket det säkerligen finns möjlighet att göra ganska effektivt. Anledningen till att det icke har gjorts är naturligtvis fruktan för att Sovjetryssland skulle anse ett ingripande i Manchuriet som en »aggressiv handling», och i enlighet med sin traktat med Kommunistkina officiellt komma till dess undsättning — och i och med detsamma är väl världskriget åter igång.

Det är lönlöst att komma med några profetior om vad den närmaste framtiden därvidlag bär i sitt sköte; här nedan skall endast redogöras för de genomgripande förändringar, som den nya regimen i Kina vidtagit beträffande Manchuriets och Inre Mongoliets administration och gränser. Det har måhända gjorts med en strategisk baktanke, men det är i alla händelser av stort intresse, då en stor del av nordöstra Kinas

Dagens frågor

politiska karta blivit helt omritad, och en ny stat bildats, vars existens kan få rätt stor betydelse för kommande förändringar i dessa avlägsna trakter.

När den nya regeringen i Peking i och med ingången av 1950 kände sig säker i sadeln, och de inbördes striderna praktiskt taget avstannat, vidtogs en genomgripande förändring i landets administration. Antagligen mest för att minska centralregeringens arbetsbörda sammanlogos tre eller fyra av de gamla provinserna till sex så kallade administrativa områden med en viss självstyrelse. I vad man kallar för egentliga Kina, det vill säga landet innanför den stora muren, bibehölls dock den gamla klassiska provinsindelningen, och man bildade endast större enheter med namnen Norra området, Östra området, etc. I nordöstra delen av landet, det vill säga i vad man i regel kallar för Inre Mongoliet och Manchuriet, gjordes en genomgripande ändring i de gamla gränserna mellan provinserna. Av de tre provinserna i Inre Mongoliet, Suiyuan, Chahar och Jehol, införlivades hela provinsen Suiyuan med det norra administrativa distriktet i egentliga Kina. De norra delarna av Chahar och Jehol jämte en stor del av västra Manchuriet sammanslogos till en ny administrativ enhet, vilken fick namnet »Inre Mongoliets självständiga område», alltså en åtminstone nominellt oberoende ny stat. Det nya Inre Mongoliet flyttades så att säga en god bit åt norr och nordost och omfattar nu en stor del av västra Manchuriet. Man frågar sig helt naturligt vad anledningen har varit till den nya statens skapande. Måhända kan man finna en förklaring på följande sätt.

Den nya regimen i Kina har alltsedan sin tillkomst bemödat sig om att ge de s.k. nationella minoriteterna, det vill säga manchuer, mongoler, tibetaner och de turkiska folken i västra Kina, en viss grad av självstyre, för att på det sättet göra dem mer lojala mot centralregeringen. Det ansågs nämligen, kanske med full rätt, att den gamla Kuomintang-regimen betraktade dessa minoriteter som underkuvade folk, vilka förtrycktes av den stora kinesiska majoriteten. Vad nu särskilt mongolerna beträffar, funnos de i gränstrakterna mellan Yttre Mongoliet och egentliga Kina, det vill säga just i de tre provinserna i Inre Mongoliet och västra Manchuriet. Där var befolkningen blandad mongolisk-kinesisk, och de två rasernas olika levnadssätt ledde till ständiga stridigheter. Mongolerna voro nomader, vilka för sitt uppehälle berodde av betesmarker för sina djur, medan kineserna voro åkerbrukande kolonister, vilka så småningom uppodlade dessa betesmarker och — med officiell hjälp från de kinesiska ämbetsmännen — undanträngde mongolerna. Det förefaller troligt, att det är för att göra ett slut på dessa oundvikliga stridigheter, som den nya staten skapats, helt enkelt genom att införliva hela provinsen Suiyuan och södra delarna av Jehol och Chahar med egentliga Kina. På det sättet fick man i dessa trakter en helt kinesisk befolkning, medan mongolerna fingo behålla de norra delarna av Jehol och Chahar samt, som compensation, en bra bit av Manchuriet. Sålunda blev den nya statens befolkning helt mongolisk.

Som ovan antytts kan det emellertid också ligga en strategisk bak-

tanke i den nya statens tillkomst. Man kan nämligen misstänka, att den ovannämnda förändringen genomförts efter ett vänligt »råd» till kinesiska regeringen av Sovjetryssland. Härvidlag bör man erinra sig, att Yttre Mongoliet sedan rätt länge tillbaka är en självständig stat och medlem av Sovjetunionen. I Europa har ju den ryska politiken gått ut på att utefter gränserna skapa en rad buffertstater, vilka i händelse av krig skulle bli fullt pålitliga bundsförvanter. Det är rätt troligt, att samma tanke ligger bakom den nya statens tillkomst. Den kommer säkerligen att omedelbart få mycket intima relationer med sin store granne i väster, det vill säga Yttre Mongoliet, eller den Mongoliska Folkrepubliken, som den officiellt heter. Om det nu en gång kommer till en konflikt mellan Sovjetryssland och Kina — och den möjligheten finns alltid, även om den för närvarande förefaller rätt så avlägsen — önskar man naturligtvis i Moskva att ha sin östra gräns tryggad.

Vad den nya statens inre förhållanden beträffar vet man mycket litet. Dess areal torde vara 400 000 à 500 000 km², det vill säga ungefär som Sverige, men befolkningen torde knappast vara mer än en miljon eller två. Under det sista året ha gjorts stora ansträngningar för att uppmuntra åkerbruket, varigenom 900 000 ha land säges ha uppodlats, och skörden av säd under samma år skulle uppgått till omkring 1 miljon ton. Detta skulle ju betyda, att man åtminstone till en viss grad önskar göra befolkningen till bofasta åkerbrukare och således förmå den att övergiva nomadlivet. Men man har naturligtvis också ägnat stor uppmärksamhet åt boskapsskötseln genom inköp av avelsdjur m. m. Inte mindre än 8 100 vargar uppgives ha dödats. Mellersta delen av det nya Inre Mongoliet är ett bördigt och rikt land, väl lämpat både för åkerbruk och skogsbruk och på många sätt påminnande om mellersta Sverige. Den västra delen är en rätt så torr grässtäpp liksom största delen av Yttre Mongoliet, och den norra delen är nog för det mesta en ofruktbar ödemark, uppfylld av Hinganbergen.

Manchuriet intar en strategiskt sett synnerligen gynnsam position för en militär operation i stor skala mot en fiende i Korea. Från den centrala järnvägslinjen mellan Harbin och Dairen går det två järnvägar rätt in i Korea, och dessutom finns det säkerligen en god landsvägsförbindelse från Vladivostok utmed kusten till Novokievskoje, där Korea har en kort direkt landgräns med USSR. Detta tycks general Mac Arthur ha »glömt» vid sin sorgligt misslyckade offensiv mot Nordkorea för ett år sedan.

Även om det till sist lyckas att åstadkomma en vapenvila och senare fred i Korea, kommer det kalla kriget även i dessa trakter antagligen att fortsätta med nödtvungen ständig vaksamhet på bägge sidor. Om det aktiva kriget senare eventuellt bryter ut på nytt, kommer den nya staten att få sin givna stora militära och politiska betydelse, vare sig motståndarna i kriget äro Ryssland och Kina eller ett med amerikansk hjälp återupplivat Japan och Ryssland. Den gamla kampen om Manchuriet mellan de tre mäktiga grannarna är icke slut.

C. Taube.

